

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології

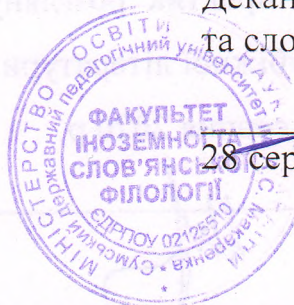
Кафедра російської мови, зарубіжної літератури
та методики їх викладання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної
та слов'янської філології

А. М. Коваленко

28 серпня 2020 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

підготовки першого (бакалаврського) освітнього рівня

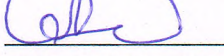
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (російська))

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Російська мова і зарубіжна література)

Мова навчання російська

Погоджено науково-методичною комісією
факультету іноземної та слов'янської філології
28 серпня 2020 р.

Голова Семенов О. М.,
доктор пед. наук, професор

Суми 2020

Розробник:

Медвідь Н. О., доцент кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання СумДПУ імені А. С. Макаренка, кандидат філологічних наук, доцент

Наскрізну програму практик розглянуто і схвалено на засіданні кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри Іванова І. Б., канд. пед. наук, доцент

1. Мета педагогічної практики

Наскрізну програму практики підготовки кваліфікаційного рівня «бакалавр» для спеціальності 014 Середня освіта. Мова і література (російська)) розроблено на базі Положення про проведення практик у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (2020 р.).

Наскрізна програма практики – це основний нормативний та навчально-методичний документ, який визначає концептуальні засади практичної підготовки фахівців кваліфікаційного рівня «бакалавр» для спеціальності 014 Середня освіта. Мова і література (російська)), регламентує послідовність, тривалість і терміни проведення різних видів практик відповідно до навчального плану, визначає мету, завдання та місце практики у структурно-логічній схемі підготовки фахівця.

Специфіка цієї форми навчання полягає в тому, що вона або максимально наближена до реальної діяльності у навчально-виховному процесі педагогічної освітньої системи (практика без відриву від виробництва на 2-3 курсах), або потребує набутих педагогічних компетенцій в умовах реального навчально-виховного процесу (виробнича практика у якості вчителя-практиканта на IV курсі).

МЕТОЮ педагогічної практики є закріплення теоретичних знань, отриманих студентами під час навчання, формування **компетенцій та компетентності** майбутнього вчителя-філолога (спеціальність 014 Середня освіта. Мова і література (російська), удосконалення практичних навичок і умінь вчителя-філолога, оволодіння сучасними методами, прийомами, засобами та формами організації в галузі майбутньої професії.

Задачами педагогічної практики студентів є:

- вивчення реального навчально-виховного процесу емпіричними методами: спостереження над навчальним процесом, бесіди з вчителями й учнями, анкетування, рейтинг тощо;
- застосування педагогічних знань в умовах позакласної та позашкільної діяльності;
- поглиблене дослідження окремих аспектів навчального процесу, пов'язаних з науковими інтересами студента;
- удосконалення навичок педагогічної комунікації в умовах уроку та позакласній, позашкільній діяльності;
- застосування на практиці отриманих знань, умінь та навичок у ході спостереження, експериментальної діяльності, проведення фрагментів або цілих уроків в умовах реального навчального процесу.

Кожна із названих задач педагогічної практики передбачає наявність у студентів теоретичних основ для формування цілого ряду вмінь, які в аудиторних умовах вузу закладаються на лекційних, практичних та лабораторних заняттях з профільних предметів, педагогіки, психології, при вивченні спеціальної методики.

Згідно вимог освітньо-професійної програми Середня освіта (Російська мова і зарубіжна література) першого рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (російська)) (затверджена рішенням вченої ради Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол №10 від 27.04.20)) педагогічна практика покликана забезпечити ряд програмних результатів навчання.

Згідно вимог освітньо-професійної програми підготовки кваліфікаційного рівня «бакалавр» (спеціальність 014 Середня освіта) педагогічна практика покликана сформуванати у студентів ряд компетентностей.

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування сучасних теорій та методів педагогічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі, а також наукові дослідження в галузі філології та методики викладання лінгвістичних та літературознавчих дисциплін.

Загальні компетентності (ЗК) з навчально-педагогічної практики в середній школі (ПП1):

ЗК 1. Здатність реалізовувати свої права й обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, дотримуватися його принципів, які базуються на повазі до особистості людини, гарантії її прав і свобод, верховенстві права в усіх сферах суспільного життя, взаємній відповідальності держави й громадянина.

ЗК 3. Знання предметної області та розуміння засад професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями протягом життя, систематично вдосконалювати професійні навички та вміння, свідомо контролювати динаміку особистісного зростання.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до усної та письмової комунікації засобами державної, російської та іноземної мови.

ЗК 7. Уміння організувати власну діяльність, визначати стратегію й тактику дій, планувати свій час та ефективно управляти ним.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно, здійснювати якісну міжсуб’єктивну взаємодію, спрямовану на виконання своїх професійних обов’язків, уникати конфліктів, уміти їх долати.

ЗК 9. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для виконання завдань у сфері професійної діяльності.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу з метою виявлення проблем, вироблення відповідної аргументації для їх розв’язання.

ЗК 12. Здатність адаптуватися до умов того чи іншого виду діяльності, вибрати оптимальний варіант поведінки, володіння навичками саморегуляції.

ЗК 13. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 14. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), дотримуватись етичних принципів, ustalених норм поведінки.

ПП1 пов'язана з формуванням у студента-практиканта наступних **фахових компетентностей (ФК):**

ФК 1. Здатність демонструвати та використовувати в професійній діяльності концептуальні наукові та практичні знання з педагогіки, психології, філософії, історії та культури, а також філологічних дисциплін та методики їх викладання.

ФК 2. Здатність ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу, створювати умови для формування в учнів ключових компетентностей.

ФК 3. Володіння засадами планування та проектування процесу навчання школярів, здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до навчання, саморозвитку й творчої самореалізації.

ФК 4. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ФК 5. Здатність до аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

ФК 7. Здатність вільно й гнучко використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, здійснювати вибір ефективних комунікативних стратегій і тактик.

ФК 8. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною, російською та іноземною мовами, здатність реферувати й анотувати різноманітні тексти.

ФК 13. Здатність вільно оперувати спеціальною (педагогічною, лінгвістичною, літературознавчою тощо) термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 14. Володіння сучасними підходами до організації освітнього процесу, здатність застосовувати їх у процесі викладання російської мови та зарубіжної літератури, створювати навчально-методичне забезпечення для проведення занять із зазначених дисциплін.

ЗК з навчально-педагогічної практики в закладах позашкільної освіти (ПП2):

ЗК 1. Здатність реалізовувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, дотримуватись його принципів, які базуються на повазі до особистості людини, гарантії її прав і свобод, верховенстві права в усіх сферах суспільного життя, взаємній відповідальності держави й громадянина.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати культурні цінності й наукові досягнення на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області та її місця в загальній системі знань про природу й суспільство, усвідомлення необхідності дотримуватися здорового способу життя та пропагувати його норми.

ЗК 3. Знання предметної області та розуміння засад професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями протягом життя, систематично вдосконалювати професійні навички та вміння, свідомо контролювати динаміку особистісного зростання.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до усної та письмової комунікації засобами державної, російської та іноземної мови.

ЗК 7. Уміння організовувати власну діяльність, визначати стратегію й тактику дій, планувати свій час та ефективно управляти ним.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно, здійснювати якісну міжсуб'єктивну взаємодію, спрямовану на виконання своїх професійних обов'язків, уникати конфліктів, уміти їх долати.

ЗК 9. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для виконання завдань у сфері професійної діяльності.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу з метою виявлення проблем, вироблення відповідної аргументації для їх розв'язання.

ЗК 12. Здатність адаптуватися до умов того чи іншого виду діяльності, вибирати оптимальний варіант поведінки, володіння навичками саморегуляції.

ЗК 13. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 14. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), дотримуватись етичних принципів, усталених норм поведінки.

ПП2 пов'язана з формуванням у студента-практиканта наступних **фахових компетентностей (ФК):**

ФК 1. Здатність демонструвати та використовувати в професійній діяльності концептуальні наукові та практичні знання з педагогіки, психології, філософії, історії та культури, а також філологічних дисциплін та методики їх викладання.

ФК 2. Здатність ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу, створювати умови для формування в учнів ключових компетентностей.

ФК 3. Володіння засадами планування та проектування процесу навчання школярів, здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до навчання, саморозвитку й творчої самореалізації.

ФК 4. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ФК 5. Здатність до аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

ФК 7. Здатність вільно й гнучко використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, здійснювати вибір ефективних комунікативних стратегій і тактик.

ФК 8. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною, російською та іноземною мовами, здатність реферувати й анотувати різноманітні тексти.

ФК 13. Здатність вільно оперувати спеціальною (педагогічною, лінгвістичною, літературознавчою тощо) термінологією для розв'язання професійних завдань.

ЗК з навчальної соціолінгвістичної практики (ППЗ):

ЗК 3. Знання предметної області та розуміння засад професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями протягом життя, систематично вдосконалювати професійні навички та вміння, свідомо контролювати динаміку особистісного зростання.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до усної та письмової комунікації засобами державної, російської та іноземної мови.

ЗК 7. Уміння організовувати власну діяльність, визначати стратегію й тактику дій, планувати свій час та ефективно управляти ним.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно, здійснювати якісну міжсуб'єктивну взаємодію, спрямовану на виконання своїх професійних обов'язків, уникати конфліктів, уміти їх долати.

ЗК 9. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для виконання завдань у сфері професійної діяльності.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу з метою виявлення проблем, вироблення відповідної аргументації для їх розв'язання.

ЗК 14. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), дотримуватись етичних принципів, ustalених норм поведінки.

ППЗ пов'язана з формуванням у студента-практиканта наступних **фахових компетентностей (ФК):**

ФК 1. Здатність демонструвати та використовувати в професійній діяльності концептуальні наукові та практичні знання з педагогіки, психології, філософії, історії та культури, а також філологічних дисциплін та методики їх викладання.

ФК 6. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання з теорії та історії російської мови, орієнтуватися в особливостях лінгвістичних концепцій, критично оцінювати їх.

ФК 7. Здатність вільно й гнучко використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі

фахової та міжособистісної комунікації, здійснювати вибір ефективних комунікативних стратегій і тактик.

ФК 8. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною, російською та іноземною мовами, здатність реферувати й анотувати різноманітні тексти.

ФК 12. Здатність здійснювати різні типи лінгвістичного та літературознавчого аналізу, систематизувати, інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища й факти, використовуючи різні методи дослідження.

ФК 13. Здатність вільно оперувати спеціальною (педагогічною, лінгвістичною, літературознавчою тощо) термінологією для розв'язання професійних завдань.

ЗК з виробничої практики за профілем майбутньої професії (ПП4):

ЗК 1. Здатність реалізовувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, дотримуватися його принципів, які базуються на повазі до особистості людини, гарантії її прав і свобод, верховенстві права в усіх сферах суспільного життя, взаємній відповідальності держави й громадянина.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати культурні цінності й наукові досягнення на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області та її місця в загальній системі знань про природу й суспільство, усвідомлення необхідності дотримуватися здорового способу життя та пропагувати його норми.

ЗК 3. Знання предметної області та розуміння засад професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями протягом життя, систематично вдосконалювати професійні навички та вміння, свідомо контролювати динаміку особистісного зростання.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до усної та письмової комунікації засобами державної, російської та іноземної мови.

ЗК 7. Уміння організувати власну діяльність, визначати стратегію й тактику дій, планувати свій час та ефективно управляти ним.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно, здійснювати якісну міжсуб'єктивну взаємодію, спрямовану на виконання своїх професійних обов'язків, уникати конфліктів, уміти їх долати.

ЗК 9. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для виконання завдань у сфері професійної діяльності.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу з метою виявлення проблем, вироблення відповідної аргументації для їх розв'язання.

ЗК 12. Здатність адаптуватися до умов того чи іншого виду діяльності, вибирати оптимальний варіант поведінки, володіння навичками саморегуляції.

ЗК 13. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 14. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), дотримуватись етичних принципів, ustalених норм поведінки.

ПП4 пов'язана з формуванням у студента-практиканта наступних **фахових компетентностей (ФК):**

ФК 1. Здатність демонструвати та використовувати в професійній діяльності концептуальні наукові та практичні знання з педагогіки, психології, філософії, історії та культури, а також філологічних дисциплін та методики їх викладання.

ФК 2. Здатність ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу, створювати умови для формування в учнів ключових компетентностей.

ФК 3. Володіння засадами планування та проектування процесу навчання школярів, здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до навчання, саморозвитку й творчої самореалізації.

ФК 4. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ФК 5. Здатність до аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

ФК 6. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання з теорії та історії російської мови, орієнтуватися в особливостях лінгвістичних концепцій, критично оцінювати їх.

ФК 7. Здатність вільно й гнучко використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, здійснювати вибір ефективних комунікативних стратегій і тактик.

ФК 8. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною, російською та іноземною мовами, здатність реферувати й анотувати різноманітні тексти.

ФК 9. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних висловлювань в усній та письмовій формах, володіння методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ФК 10. Здатність застосовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку російської та зарубіжної літератури від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища.

ФК 11. Здатність демонструвати знання та розуміння взаємозв'язку компонентів літературного твору, давати визначення основних теоретико-літературознавчих понять і застосовувати їх під час інтерпретації та аналізу художнього тексту, визначати національну своєрідність і загальнолюдську значущість творів світової літератури.

ФК 12. Здатність здійснювати різні типи лінгвістичного та літературознавчого аналізу, систематизувати, інтерпретувати й зіставляти

мовні та літературні явища й факти, використовуючи різні методи дослідження.

ФК 13. Здатність вільно оперувати спеціальною (педагогічною, лінгвістичною, літературознавчою тощо) термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 14. Володіння сучасними підходами до організації освітнього процесу, здатність застосовувати їх у процесі викладання російської мови та зарубіжної літератури, створювати навчально-методичне забезпечення для проведення занять із зазначених дисциплін.

ПРЗ, ПРУ, ПРК, ПРА з навчально-педагогічної практики в середній школі (ПП1):

Знання	<p>ПРЗ 1. Знати особливості організації освітнього процесу в контексті модернізації сучасної української школи.</p> <p>ПРЗ 2. Знати закономірності розвитку особистості, психофізіологічні й вікові особливості учнів, що впливають на результати навчання, особливості розвитку пізнавальної сфери.</p> <p>ПРЗ 3. Знати теоретико-методологічні засади диференційованого навчання, особливості організації навчального процесу з урахуванням нахилів, здібностей, особливих освітніх потреб учнів.</p> <p>ПРЗ 4. Знати принципи, підходи й методики психолого-педагогічної діагностики, спрямованої на вирішення завдань оптимізації навчально-виховного процесу.</p> <p>ПРЗ 5. Знати концептуальні основи фундаментальних дисциплін (педагогіка, психологія, вступ до мовознавства, вступ до літературознавства, сучасна російська літературна мова, зарубіжна література, російська література) як теоретичної бази освітньої та дослідницької діяльності.</p> <p>ПРЗ 6. Знати принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання російської мови та зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, усвідомлювати виховний потенціал цих дисциплін.</p>
Уміння	<p>ПРУ 1. Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальних дисциплін.</p> <p>ПРУ 2. Уміти застосовувати сучасні освітні технології та методики формування предметних компетентностей учнів, здійснювати самоаналіз ефективності уроків.</p> <p>ПРУ 3. Володіти формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміти відстежувати динаміку особистісного зростання дитини.</p> <p>ПРУ 6. Використовувати мову в усній та письмовій формі, у</p>

	<p>різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування для розв'язання комунікативних завдань у суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя,</p> <p>ПРУ 7. Створювати тексти професійного змісту державною та російською мовами, перекладати тексти зі спеціальності з мови, що вивчається, на рідну і навпаки, а також редагувати тексти.</p> <p>ПРУ 10. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.</p> <p>ПРУ 11. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності.</p>
Комунікація	<p>ПРК 1. Здатність до активної професійно-педагогічної комунікації по горизонталі й вертикалі, відкритості у спілкуванні з усіма учасниками навчального процесу.</p> <p>ПРК 2. Здатність вільно спілкуватися з професійних питань державною, російською та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної комунікації.</p> <p>ПРК 3. Володіння основами професійної культури, культурою мовлення, мовленнєвим етикетом, що є передумовою ефективності професійної та особистісної комунікації, усвідомлення необхідності систематично поповнювати свої комунікативні знання й вдосконалювати професійні навички.</p> <p>ПРК 4. Уміння проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, дотримуватися принципів педагогіки партнерства, яка передбачає ефективну організацію комунікації у трикутнику «учень – учитель – батьки».</p> <p>ПРК 5. Здатність цінувати різноманіття та мультикультурність, забезпечувати діалог культур у процесі вивчення російської мови та зарубіжної літератури, уникати міжкультурних конфліктів, співпрацювати з представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.</p> <p>ПРК 6. Здатність вибудовувати комунікативну взаємодію на засадах рівноправності, взаємоповаги, толерантності, доброзичливості й співробітництва, долати комунікативні бар'єри й ускладнення.</p>
Автономія	ПРА 1. Здатність застосовувати знання та навички самостійно

	<p>та відповідально, приймати рішення, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.</p> <p>ПРА 3. Усвідомлення відповідальності за забезпечення якості освіти, добросовісне оцінювання навчальних результатів школярів.</p> <p>ПРА 4. Відповідальне ставлення до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.</p> <p>ПРА 5. Здатність навчатись упродовж життя і вдосконалювати набуту під час навчання кваліфікацію із значним ступенем автономії.</p>
--	--

ПРЗ, ПРУ, ПРК, ПРА з навчально-педагогічної практики в закладах позашкільної освіти (ПП2):

Знання	<p>ПРЗ 2. Знати закономірності розвитку особистості, психофізіологічні й вікові особливості учнів, що впливають на результати навчання, особливості розвитку пізнавальної сфери.</p> <p>ПРЗ 4. Знати принципи, підходи й методики психолого-педагогічної діагностики, спрямованої на вирішення завдань оптимізації навчально-виховного процесу.</p> <p>ПРЗ 5. Знати концептуальні основи фундаментальних дисциплін (педагогіка, психологія, вступ до мовознавства, вступ до літературознавства, сучасна російська літературна мова, зарубіжна література, російська література) як теоретичної бази освітньої та дослідницької діяльності.</p>
Уміння	<p>ПРУ 1. Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальних дисциплін.</p> <p>ПРУ 3. Володіти формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміти відстежувати динаміку особистісного зростання дитини.</p> <p>ПРУ 6. Використовувати мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування для розв'язання комунікативних завдань у суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя,</p> <p>ПРУ 7. Створювати тексти професійного змісту державною та російською мовами, перекладати тексти зі спеціальності з мови, що вивчається, на рідну і навпаки, а також редагувати тексти.</p> <p>ПРУ 10. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й</p>

	<p>систематизувати.</p> <p>ПРУ 11. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності.</p>
Комунікація	<p>ПРК 1. Здатність до активної професійно-педагогічної комунікації по горизонталі й вертикалі, відкритості у спілкуванні з усіма учасниками навчального процесу.</p> <p>ПРК 2. Здатність вільно спілкуватися з професійних питань державною, російською та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної комунікації.</p> <p>ПРК 3. Володіння основами професійної культури, культурою мовлення, мовленнєвим етикетом, що є передумовою ефективності професійної та особистісної комунікації, усвідомлення необхідності систематично поповнювати свої комунікативні знання й вдосконалювати професійні навички.</p> <p>ПРК 4. Уміння проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, дотримуватися принципів педагогіки партнерства, яка передбачає ефективну організацію комунікації у трикутнику «учень – учитель – батьки».</p> <p>ПРК 5. Здатність цінувати різноманіття та мультикультурність, забезпечувати діалог культур у процесі вивчення російської мови та зарубіжної літератури, уникати міжкультурних конфліктів, співпрацювати з представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.</p> <p>ПРК 6. Здатність вибудовувати комунікативну взаємодію на засадах рівноправності, взаємоповаги, толерантності, доброзичливості й співробітництва, долати комунікативні бар'єри й ускладнення.</p>
Автономія	<p>ПРА 1. Здатність застосовувати знання та навички самостійно та відповідально, приймати рішення, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.</p> <p>ПРА 2. Готовність діяти автономно, самостійно управляти навчальним процесом, реалізуючи своє право викладати предмет за власним міркуванням, обирати методики навчання й виховання, незалежно визначати зміст і структуру програм навчальних предметів у межах стандарту середньої освіти, розробляти власну систему заохочення учнів.</p> <p>ПРА 3. Усвідомлення відповідальності за забезпечення якості освіти, добросовісне оцінювання навчальних результатів школярів.</p>

	<p>ПРА 4. Відповідальне ставлення до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.</p> <p>ПРА 5. Здатність навчатись упродовж життя і вдосконалювати набуту під час навчання кваліфікацію із значним ступенем автономії.</p>
--	---

ПРЗ, ПРУ, ПРК, ПРА з навчальної соціолінгвістичної практики (ППЗ):

<p>Знання</p>	<p>ПРЗ 5. Знати концептуальні основи фундаментальних дисциплін (педагогіка, психологія, вступ до мовознавства, вступ до літературознавства, сучасна російська літературна мова, зарубіжна література, російська література) як теоретичної бази освітньої та дослідницької діяльності.</p> <p>ПРЗ 7. Знати й розуміти систему мови, що вивчається, її історію, сучасний стан і тенденції розвитку, споріднені зв'язки та типологічні співвідношення з іншими мовами.</p> <p>ПРЗ 8. Знати норми сучасної російської літературної мови, особливості функціонування мовних одиниць у різних типах дискурсу, особливості використання мовних засобів у різних сферах комунікації.</p> <p>ПРЗ 9. Знати види та методи лінгвістичного та літературознавчого аналізу.</p> <p>ПРЗ 12. Знати елементи теоретичного й експериментального дослідження в професійній сфері та методи їх реалізації.</p>
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ 1. Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальних дисциплін.</p> <p>ПРУ 4. Уміти аналізувати мову в історичному та сучасному контексті, використовуючи основні лінгвістичні поняття і терміни, характеризувати її соціальні різновиди, описувати соціолінгвальну ситуацію, орієнтуватися в дискусійних питаннях мовознавства.</p> <p>ПРУ 5. Володіти різними методами та прийомами аналізу мовних одиниць, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.</p> <p>ПРУ 6. Використовувати мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування для розв'язання комунікативних завдань у суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя,</p> <p>ПРУ 7. Створювати тексти професійного змісту державною та російською мовами, перекладати тексти зі спеціальності з мови, що вивчається, на рідну і навпаки, а також редагувати тексти.</p>

	<p>ПРУ 10. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.</p> <p>ПРУ 11. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності.</p> <p>ПРУ 12. Уміти планувати та здійснювати дослідження лінгвістичного, літературознавчого та методичного характеру з елементами наукового пошуку з дотриманням вимог академічної доброчесності.</p>
Комунікація	<p>ПРК 2. Здатність вільно спілкуватися з професійних питань державною, російською та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної комунікації.</p> <p>ПРК 6. Здатність вибудовувати комунікативну взаємодію на засадах рівноправності, взаємоповаги, толерантності, доброзичливості й співробітництва, долати комунікативні бар'єри й ускладнення.</p>
Автономія	<p>ПРА 1. Здатність застосовувати знання та навички самостійно та відповідально, приймати рішення, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.</p>

ПРЗ, ПРУ, ПРК, ПРА з виробничої практики за профілем майбутньої професії (ПП4):

Знання	<p>ПРЗ 1. Знати особливості організації освітнього процесу в контексті модернізації сучасної української школи.</p> <p>ПРЗ 2. Знати закономірності розвитку особистості, психофізіологічні й вікові особливості учнів, що впливають на результати навчання, особливості розвитку пізнавальної сфери.</p> <p>ПРЗ 3. Знати теоретико-методологічні засади диференційованого навчання, особливості організації навчального процесу з урахуванням нахилів, здібностей, особливих освітніх потреб учнів.</p> <p>ПРЗ 4. Знати принципи, підходи й методики психолого-педагогічної діагностики, спрямованої на вирішення завдань оптимізації навчально-виховного процесу.</p> <p>ПРЗ 5. Знати концептуальні основи фундаментальних дисциплін (педагогіка, психологія, вступ до мовознавства, вступ до літературознавства, сучасна російська літературна мова, зарубіжна література, російська література) як</p>
---------------	--

	<p>теоретичної бази освітньої та дослідницької діяльності.</p> <p>ПРЗ 6. Знати принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання російської мови та зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, усвідомлювати виховний потенціал цих дисциплін.</p> <p>ПРЗ 7. Знати й розуміти систему мови, що вивчається, її історію, сучасний стан і тенденції розвитку, споріднені зв'язки та типологічні співвідношення з іншими мовами.</p> <p>ПРЗ 8. Знати норми сучасної російської літературної мови, особливості функціонування мовних одиниць у різних типах дискурсу, особливості використання мовних засобів у різних сферах комунікації.</p> <p>ПРЗ 9. Знати види та методи лінгвістичного та літературознавчого аналізу.</p> <p>ПРЗ 10. Знати загальні властивості літератури як мистецтва слова, специфіку перебігу літературного процесу у культурно-історичному контексті, особливості літературних епох, художніх напрямів, течій, жанрів і стилів.</p> <p>ПРЗ 11. Розуміти критерії національної самобутності та художньої своєрідності класичних і сучасних творів зарубіжної літератури, що вивчаються, знати особливості індивідуальної творчої манери їх авторів.</p> <p>ПРЗ 12. Знати елементи теоретичного й експериментального дослідження в професійній сфері та методи їх реалізації.</p>
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ 1. Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальних дисциплін.</p> <p>ПРУ 2. Уміти застосовувати сучасні освітні технології та методики формування предметних компетентностей учнів, здійснювати самоаналіз ефективності уроків.</p> <p>ПРУ 3. Володіти формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміти відстежувати динаміку особистісного зростання дитини.</p> <p>ПРУ 5. Володіти різними методами та прийомами аналізу мовних одиниць, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.</p> <p>ПРУ 6. Використовувати мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування для розв'язання комунікативних завдань у суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя,</p> <p>ПРУ 7. Створювати тексти професійного змісту державною та російською мовами, перекладати тексти зі спеціальності з мови, що вивчається, на рідну і навпаки, а також редагувати тексти.</p> <p>ПРУ 8. Застосовувати різні види аналізу художнього твору,</p>

	<p>визначати його ідейний рівень та жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, виявляти симбіоз традицій і новаторства, зв'язок твору з фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.</p> <p>ПРУ 9. Уміти виокремлювати, професійно оцінювати та досліджувати значущі феномени літературного процесу в їх взаємодії з культурно-історичним контекстом, використовувати здобутки письменства для формування національної свідомості, світогляду учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p> <p>ПРУ 10. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.</p> <p>ПРУ 11. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності.</p> <p>ПРУ 12. Уміти планувати та здійснювати дослідження лінгвістичного, літературознавчого та методичного характеру з елементами наукового пошуку з дотриманням вимог академічної доброчесності.</p> <p>ПРУ 13. Уміти використовувати гуманістичний потенціал російської мови та зарубіжної літератури для формування духовного світу сучасної молоді.</p>
Комунікація	<p>ПРК 1. Здатність до активної професійно-педагогічної комунікації по горизонталі й вертикалі, відкритості у спілкуванні з усіма учасниками навчального процесу.</p> <p>ПРК 2. Здатність вільно спілкуватися з професійних питань державною, російською та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної комунікації.</p> <p>ПРК 3. Володіння основами професійної культури, культурою мовлення, мовленнєвим етикетом, що є передумовою ефективності професійної та особистісної комунікації, усвідомлення необхідності систематично поповнювати свої комунікативні знання й вдосконалювати професійні навички.</p> <p>ПРК 4. Уміння проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, дотримуватися принципів педагогіки партнерства, яка передбачає ефективну організацію комунікації у трикутнику «учень – учитель – батьки».</p>

	<p>ПРК 5. Здатність цінувати різноманіття та мультикультурність, забезпечувати діалог культур у процесі вивчення російської мови та зарубіжної літератури, уникати міжкультурних конфліктів, співпрацювати з представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.</p> <p>ПРК 6. Здатність вибудовувати комунікативну взаємодію на засадах рівноправності, взаємоповаги, толерантності, доброзичливості й співробітництва, долати комунікативні бар'єри й ускладнення.</p>
Автономія	<p>ПРА 1. Здатність застосовувати знання та навички самостійно та відповідально, приймати рішення, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.</p> <p>ПРА 2. Готовність діяти автономно, самостійно управляти навчальним процесом, реалізуючи своє право викладати предмет за власним міркуванням, обирати методики навчання й виховання, незалежно визначати зміст і структуру програм навчальних предметів у межах стандарту середньої освіти, розробляти власну систему заохочення учнів.</p> <p>ПРА 3. Усвідомлення відповідальності за забезпечення якості освіти, добросовісне оцінювання навчальних результатів школярів.</p> <p>ПРА 4. Відповідальне ставлення до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.</p> <p>ПРА 5. Здатність навчатись упродовж життя і вдосконалювати набуту під час навчання кваліфікацію із значним ступенем автономії.</p>

Під час педагогічної практики студенти-практиканти повинні оволодіти основами професійно-методичних умінь вчителя російської мови та зарубіжної літератури у зазначеному програмою обсязі. При цьому на першому етапі практики студенти мають спиратися на зразки методичних матеріалів та використовувати настанови керівників практики та учителя; на другому етапі практики студенти-практиканти повинні реалізувати свої професійні вміння в умовах самостійної роботи.

Основні професійно-методичні вміння, якими повинні оволодіти студенти-практиканти:

- самостійно працювати з методичною літературою, фіксувати необхідний матеріал у формі робочих нотаток, конспектів, окремих виписок на картках;
- аналізувати програми й шкільні підручники як методичні посібники для вчителя;

- здійснювати перспективне планування навчального матеріалу за темою, що дозволить студентам у ході практики розробляти не окремі уроки, а систему уроків за темою;
- розробляти методичні обґрунтування уроків різних типів (визначати й формулювати задачі уроку; здійснювати доцільний відбір методів та методичних прийомів вивчення нового матеріалу, його закріплення, повторення раніше вивченого, перевірки знань, прийомів керівництва мисленнєвою діяльністю учнів на різних етапах уроку; дидактичного матеріалу, необхідних засобів наочності; прогнозувати можливі труднощі при сприйнятті нового матеріалу, помилки при виконанні класних та домашніх завдань; мотивувати вибір структури уроку);
- складати конспекти уроків на основі методичних обґрунтувань (чітко формулювати мету; планувати діяльність учителя й учнів на всіх етапах уроку; підбирати цікавий дидактичний матеріал, правильно співвідносити індивідуальні й фронтальні, усні й письмові, навчаючі й контролюючі завдання, використовувати спеціальні прийоми, покликані стимулювати мислення учнів, тренувати їх пам'ять та увагу);
- формулювати питання для перевірки знань, спрямовані не тільки на просте їх відтворення, але й на порівняння лінгвістичних та літературознавчих явищ, узагальнення знань; питання для створення проблемних ситуацій, для «читання» таблиць та раціональної роботи з іншими засобами наочності, для підбиття підсумків уроку; встановлювати взаємозв'язок структурних елементів уроку шляхом підбиття підсумків роботи на даному етапі та постановки перед школярами задачі для наступного етапу уроку;
- проводити уроки різних типів (вивчення нового матеріалу, повторення та узагальнення вивченого, розвитку мови тощо);
- аналізувати свої уроки та уроки однокурсників (здійснювати аналіз та самоаналіз);
- проводити позакласну роботу з російської мови та зарубіжної літератури);
- перевіряти зошити (робочі; контрольні й творчі роботи);
- узагальнювати свою діяльність і частково діяльність товаришів (у процесі зібрання матеріалу до звітності протягом практики та у процесі написання звіту);
- удосконалювати мовленнєві вміння майбутнього вчителя;
- оволодівати «технічними» вміннями, необхідними вчителю: диктувати тексти при проведенні різних видів вправ, оформлювати записи на дошці, перевіряти зошити учнів, робити класифікацію помилок учнів, вести облік помилок тощо;
- брати активну участь у виховній роботі колективу класу, здійснювати роботу з батьками учнів;

- проводити методичну й дослідницьку роботу у відповідності з темами курсових та дипломних робіт.

2. Види та зміст педагогічної практики

Освітньо-професійною програмою та навчальним планом підготовки студентів кваліфікаційного рівня «бакалавр» для спеціальності 014 Середня освіта. Мова і література (російська) у Сумському державному педагогічному університеті передбачено проходження практики 2 видів: навчальної (2, 3 курси) та виробничої (4 курс).

Навчальна практика є особливою формою навчального процесу, яка забезпечує ознайомлення студентів з особливостями практичної діяльності з обраного фаху, узагальнення, систематизацію та закріплення теоретичних знань, умінь та навичок із циклу дисциплін психолого-педагогічного циклу, формування первинних загально-професійних та спеціальних умінь учителя російської мови та зарубіжної літератури. Вона поділяється на: навчальну педагогічну практику в середній школі (ПП1), навчальну педагогічну практику в закладах позашкільної освіти (ПП2), навчальну соціолінгвістичну практику (ПП3).

Виробнича практика за профілем майбутньої професії (ПП4) є особливою формою навчального процесу, яка забезпечує оволодіння студентами мінімумом професійно-методичних умінь, необхідних для реалізації основних функцій учителя російської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти.

Навчальна педагогічна практика студентів II курсу проводиться у середніх класах (5-6) закладів загальної середньої освіти.

Мета практики: поєднання теоретичної підготовки студентів з практичним застосуванням набутих вмінь і навичок проведення навчальної та позакласної виховної роботи, порівняльний аналіз педагогічних технологій початкової школи та основної школи з метою усунення труднощів періоду адаптації учнів 5-х класів до навчання в основній школі.

Завдання практики:

- ознайомитися з особливостями роботи школи, реалізацією положень Концепції «Нова українська школа» (новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, наскрізний процес формування цінностей, педагогіка партнерства), сучасними змінами у навчальних програмах та підручниках з предмету спеціалізації;
- закріпити та поглибити теоретичні знання, отримані в процесі вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка»;
- проаналізувати інноваційні методи навчання, оцінювання навчальних досягнень учнів на основі спостережень уроків з предмету спеціалізації, провести порівняльний аналіз педагогічних технологій

початкової школи та основної школи з метою усунення труднощів періоду адаптації учнів 5-х класів до навчання;

- вивчити структуру уроку, проаналізувати її основні елементи: організацію початку уроку, повідомлення теми, мети, плану уроку, мотивацію навчальної роботи учнів, етап засвоєння нових знань і формування умінь, перевірку та оцінку навчальних досягнень учнів, методичне забезпечення домашньої навчальної роботи учнів;
- дослідити план виховної роботи класного керівника, характеристику класу, скласти соціальний паспорт класу та вчитись ураховувати отримані дані у взаємодії з учнями класу;
- визначити виховну проблему, актуальну для віку дітей класу та особливостей конкретного учнівського колективу; обрати тему виховного заходу, розробити зміст, обрати методи виховної роботи, спланувати фронтальну бесіду, провести консультації з класним керівником.

Педагогічна практика в закладах позашкільної освіти для студентів III курсу здійснюється під час літніх канікул у дитячих оздоровчих закладах. Ця практика є складовою частиною програми професійного становлення майбутнього педагога й передбачає формування педагогічної компетентності майбутніх учителів під час роботи у дитячих закладах оздоровлення й відпочинку (ДЗОВ) на посадах вожатого, вихователя, педагога, педагога-організатора, культорганізатора, керівника гуртка тощо.

Метою практики є формування компетентності педагога-вихователя у процесі організації та здійснення студентом самостійної діяльності в умовах дитячого закладу оздоровлення й відпочинку, що передбачає набуття й удосконалення загальних педагогічних і професійних знань, умінь і навичок, ціннісних орієнтацій та досвіду діяльності.

Завданнями літньої практики є:

- перевірка й поглиблення теоретичних знань, зокрема: про психофізіологічні особливості дітей певного віку, основні напрямки, методи, форми, прийоми виховної роботи, інноваційні технології виховання, особливості організації та здійснення виховного процесу в тимчасовому дитячому колективі, моделювання виховної системи заgonу тощо;
- формування та подальший розвиток педагогічних умінь і навичок: а) комунікативних (уміння налагоджувати контакт з окремою дитиною та з дитячою групою, вміння створювати позитивний мікроклімат у колективі, коригувати міжособистісні відносини, вміння спиратися та проектувати позитивне в розвитку дитини й колективу, вміння виявляти зацікавленість, повагу, вміння співпрацювати з колегами і співробітниками закладу, батьками, представниками громадськості, тощо); б) організаторських (уміння планувати й організовувати

життєдіяльність колективу, проводити виховну роботу, доцільно використовувати методи, прийоми, стратегії виховання, створювати умови для розвитку кожної особистості та формування колективу, стимулювати розвиток самоврядування); в) рефлексивно-аналітичних (здатність аналізувати й об'єктивно оцінювати власну діяльність, раціонально планувати та коригувати її, підвищувати рівень самоорганізації, вдосконалювати вміння й навички ефективного керівництва власною діяльністю та життєдіяльністю тимчасового дитячого колективу);

- формування ціннісних орієнтацій особистості студента та його вихованців, що передбачає спрямованість їх інтересів і потреб на певну ієрархію життєвих цінностей (патріотизм, колективізм, гуманізм тощо);
- збагачення особистого педагогічного досвіду, розвиток творчих здібностей як сукупності знань, умінь і навичок, набутих у процесі безпосередньої виховної діяльності. Цей процес передбачає перевірку практичною діяльністю своїх педагогічних здібностей і вмінь організувати й здійснювати виховну роботу з окремою дитиною, дитячим колективом, готовність до пошуку нових креативних рішень і підходів та їх реалізації.

Метою **навчальної соціолінгвістичної практики** є спостереження над російським розмовним мовленням населення Сумської області та закріплення програмного матеріалу з сучасної російської мови, а саме: фонетичних, орфоепічних, лексичних, морфологічних норм російської літературної мови та їх порушень у процесі міжмовної російсько-української комунікації. Зміст такої практики складає збір соціолінгвістичного матеріалу за визначеною програмою, паспортизація матеріалу, опис результатів спостережень за російським розмовним мовленням населення у визначеному регіоні (районі) Сумщини.

3. Бази проведення педагогічної практики

Практика студентів університету проводиться на базах, які керівники практикою від випускової кафедри (кафедра російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання) і кафедри педагогіки визначають щорічно за результатами обговорення питання викладачами кафедр та за погодженням із керівником практикою від університету. Базами практики визначають такі заклади середньої освіти, що мають високий рівень професійно-методичної компетентності та мотивації вчителів, належну матеріально-технічну базу та здатні забезпечити якісне виконання програми практичної підготовки відповідних освітніх рівнів.

Літня педагогічна практика студентів III курсу здійснюється у дитячих оздоровчих закладах. До таких належать: дитячий заклад санаторного типу; дитячий центр; позаміський заклад оздоровлення та відпочинку; табір з денним перебуванням; дитячий заклад праці та відпочинку; наметове

містечко. Для оздоровлення та відпочинку дітей можуть використовуватися санаторно-курортні заклади, пансіонати, бази відпочинку, санаторії-профілакторії, оздоровчі комплекси підприємств, установ та організацій, професійних спілок (за умови надання зазначеними закладами послуг з оздоровлення та відпочинку відповідно до державних соціальних стандартів оздоровлення та відпочинку дітей).

Соціолінгвістична практика проводиться на базі Сумської області і м. Суми.

Студенти мають право самостійно за узгодженням з кафедрою та адміністрацією факультету пропонувати для себе місце проходження практики у ЗЗСО. У цьому випадку студент повинен подати на розгляд кафедри заяву на проходження практики та лист-згоду з базового закладу, в якому адміністрація бази практики гарантуватиме створення необхідних умов для виконання студентом програми практики.

4. Організація та зміст практики

4.1. Навчальна педагогічна практика студентів II курсу

Можливі різні варіанти організації навчальної педагогічної практики: 2 тижні (робочий день студентів-практикантів триває 6 годин); по 1 дню протягом 12 тижнів; по 1 дню протягом 6 тижнів та кожний день протягом 1 тижня, притому загальний обсяг практики повинен складати 72 години. З питань змісту діяльності студентів та організації практики проводиться настановча конференція. Звіт студентів, підсумки, результати, шляхи вдосконалення організації практики обговорюються на підсумковій конференції.

Зміст діяльності студентів-практикантів:

I. Ознайомлення з реалізацією головних компонентів Концепції Нової української школи:

- новим змістом освіти, заснованим на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві;
- орієнтацією на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризмом;
- наскрізним процесом виховання, який формує цінності;
- педагогікою, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

II. Ознайомлення з навчально-виховною роботою школи:

- з основними напрямками роботи закладу освіти, із сучасними технологіями навчання та навчальними програмами шкільних предметів у відповідності до власної спеціалізації;
- з особливостями організації навчально-виховного процесу в початковій та основній школі;
- з устаткуванням, методичним наповненням шкільних кабінетів з навчальних предметів, з роботою музеїв;

- з особливостями співпраці школи, класного керівника з позашкільними установами, дитячими громадськими організаціями, до яких входять і які відвідують учні закріпленого класу.

III. Ознайомлення з науково-дослідницькою роботою вчителів школи:

- з основними напрямками науково-дослідницької роботи вчителів;
- з роботою методичних комісій за предметами спеціалізації;
- з комплексом дослідницьких методик, що застосовуються для вивчення особистості школяра та класного колективу.

IV. Участь у навчально-виховній роботі класу:

- допомога класному керівнику в проведенні позакласної виховної роботи з учнями закріпленого класу та самостійне проведення однієї з форм виховної роботи;
- відпрацювання умінь проведення фронтальної бесіди, інструктажу, організації роботи учнів у групах, змагальних форм виховної роботи;
- проведення дидактичних ігор у позакласній роботі;
- організація раціонального дозвілля, активного відпочинку учнів на перервах;
- вивчення індивідуальних особливостей учнів під керівництвом психолога.

За формою організації і контролю педагогічна практика може бути очною, тобто відбуватися у м. Суми під безпосереднім контролем (поточним та підсумковим) керівників практики від університету, або дистанційною, тобто відбуватися за межами м. Суми. В останньому випадку керівники практики від університету здійснюють підсумковий контроль організаційно-виховної діяльності студента-практиканта.

Педагогічна практика за межами м. Суми відбувається за заявою студента, лише за узгодженням із керівником практики від кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання та згідно з рішенням кафедри.

4.2. Зміст соціолінгвістичної практики складає спостереження над російським розмовним мовленням населення в умовах російсько-української двомовності та фіксація порушень на рівні фонетики, лексики, морфології. Матеріал оформлюється у вигляді карток, які паспортизуються та лінгвістично класифікуються. Формою звітності є аналіз зібраного соціолінгвістичного фактичного матеріалу, до якого додається складена картотека та розроблені студентами анкети, які використовувались у процесі опитування респондентів. Практиці передують підготовчий етап, сутність якого складає повторення матеріалу сучасної російської літературної мови в аспекті її норм (фонетичних, орфоепічних, лексичних, морфологічних, синтаксичних), аналіз соціолінгвістичних методів дослідження, правил складання анкет та проведення опитування респондентів. Студентам

надаються рекомендації щодо обробки та систематизації отриманих результатів.

4.3. Виробнича практика за профілем майбутньої професії студентів IV курсу.

Триває 6 тижнів у VIII семестрі на базі 5-9 класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів. За формою організації і контролю педагогічна практика може бути очною, тобто відбуватися у м. Суми під безпосереднім контролем (поточним та підсумковим) методистів університету, або дистанційною, тобто відбуватися за межами м. Суми. В останньому випадку методисти університету здійснюють підсумковий контроль навчально-виховної діяльності студента-практиканта; поточний контроль якості розроблених планів-конспектів уроків, виховних заходів здійснюється за можливістю.

Педагогічна практика за межами м. Суми відбувається за заявою студента, лише за узгодженням із керівником практикою від кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання та згідно з рішенням кафедри.

Педагогічна виробнича практика передбачає проходження ряду **етапів**. **I етап** – вступна конференція з педагогічної практики. На ній визначаються завдання, зміст, графік роботи студентів під час практики. Студенти мають чітко знати, чому вони повинні навчитися, як організовується їх робота, які критерії оцінки їх діяльності.

II етап – перший тиждень практики, протягом якого має відбутися:

1. Зустріч з керівниками й вчителями школи.
2. Вивчення шкільної документації, планів учителів російської мови та зарубіжної літератури, класних керівників, ознайомлення з кабінетами, їх наповненням.
3. Знайомство студентів з класним колективом, вивчення індивідуальних особливостей учнів, установлення контакту з класом. Відвідування всіх уроків у класі, закріпленому за студентом. Бесіда з класним керівником, індивідуальні бесіди з учнями, ознайомлення з документацією класу.
4. Вивчення досвіду роботи вчителя російської мови та зарубіжної літератури. Відвідування всіх уроків учителя російської мови та зарубіжної літератури, до яких прикріплений студент-практикант, запис уроків та складання супутнього методичного коментаря кожного уроку.
5. Відвідування відкритих уроків, аналіз цих уроків з груповим керівником.
6. Визначення тем і термінів проведення уроків російської мови та зарубіжної літератури, форми та термінів проведення позакласної роботи з предметів. Складання індивідуального плану роботи.
7. Планування навчальної та виховної роботи:
 - вивчення методичної літератури;

- вивчення рівня знань, умінь і навичок з російської мови та зарубіжної літератури в учнів класу;
- узгодження з вчителем тем та типів уроків, виду уроків розвитку зв'язного мовлення;
- складання перспективного планування матеріалу з теми, що вивчається у період практики в даному класі;
- планування виховної роботи з предметів: заняття гуртка, тематичного вечора, участь у тижні російської мови та зарубіжної літератури, олімпіаді, надання допомоги вчителю в обладнанні чи поповненні кабінету дидактичним матеріалом, додаткові заняття з відстаючими учнями з предметів тощо;
- планування роботи за планом класного керівника (чергування класу, трудові справи, екскурсії, вечори і т. д., планування власних виховних заходів).

III етап – 2-5 тижні практики. Основний зміст цього етапу практики складають підготовка, проведення й аналіз уроків російської мови та зарубіжної літератури, відвідування уроків однокурсників-практикантів і участь в аналізі цих уроків; проведення позакласної роботи з предмету; відвідування уроків російської мови та зарубіжної літератури, які проводять різні вчителі з метою співставлення; збір матеріалу для звіту, доповіді на заключній конференції, для курсової та дипломної роботи з методики викладання російської мови та зарубіжної літератури.

IV етап – останній тиждень практики. На цьому етапі здійснюється підготовка до підсумкової конференції з педагогічної практики; оформлення документації; проведення методоб'єднань учителів російської мови, зарубіжної літератури та студентів-практикантів у школах за результатами практики. Готується круглий стіл «Нас учили, і ми вчили» («Перші кроки до педагогічної творчості»).

V етап – науково-методична конференція за підсумками педпрактики, яка проходить у стінах вузу після перевірки документації з педпрактики.

Приблизний зміст підсумкової конференції:

- виступи студентів з методичними доповідями, узагальнюючими їх досвід роботи в школі;
- відеозапис чи презентація фрагментів уроків і позакласних заходів;
- виступи запрошених учителів базових шкіл;
- узагальнення підсумків практики відповідальним керівником; аналіз роботи може поєднуватися з диспутом з проблемних питань, запропонованих у плані звіту студентів про практику.

До конференції готується виставка «Наш перший досвід». (Можлива презентація на електронних носіях).

Розділи виставки:

- Правильне планування навчального матеріалу – основа успішної роботи вчителя (зразки планування).

- Урок – це діяльність учителя й учнів (кращі конспекти уроків, наочні посібники).
- Творчість учителя й учнів (зразки творів учнів, ілюстрації школярів до своїх творів, щоденники спостережень студентів; конспекти уроків з розвитку мовлення тощо).
- «Вчимо з захопленням» (кращі конспекти позакласних занять, плани екскурсій для підбору матеріалу до творів, засоби наочності, використаний на заняттях роздатковий ілюстративний матеріал, мультимедійний матеріал і т. д.).
- Мережа Інтернет, книги, посібники – наші помічники (сайти, виставка книг, посібників, які особливо часто використовувались при підготовці уроків та позакласних заходів).
- Чому навчилися, чому варто вчитись? Критичний погляд на свою педагогічну підготовку (кращі звіти студентів про практику).

В оформленні виставки беруть участь представники від кожної школи, де проходила практика. До підсумкової конференції випускається газета за підсумками практики. На конференцію запрошуються студенти II, III курсів.

Навчально-виховна, позакласна робота учителя-практиканта з російської мови та зарубіжної літератури

За період педпрактики студенти мають виконати наступні види завдань:

1. Розробити й провести по 8 уроків російської мови та зарубіжної літератури різних типів: пояснення нового матеріалу, закріплення знань і формування вмінь, урок узагальнюючого повторення, урок контролю, урок розвитку мовлення, урок (або фрагмент) роботи над помилками.
2. Перевіряти зошити учнів.
3. Розробити й провести виховні заходи з російської мови та зарубіжної літератури. Форма позакласної роботи може бути будь-якою: заняття гуртка, турніри, конкурси, вікторини, олімпіади, засідання клубу знавців російської мови та зарубіжної літератури «Що? Де? Коли?», КВК, проведення у школі «Тижня російської мови та зарубіжної літератури», лінгвістичного чи літературознавчого журналу, випуск газет чи бюлетенів «Люби та знай російську мову й зарубіжну літературу», «Словники – наші помічники» тощо.
4. Провести 3-4 індивідуальні заняття зі слабкими у навчанні школярами.
5. Підготувати один із видів наочності для уроків та позакласної роботи: таблиці, комплекти демонстраційних карток, стенд для кабінету тощо.
6. Зібрати матеріал з однієї з актуальних проблем навчання російській мові чи зарубіжній літературі та оформити його у вигляді доповіді на науково-методичній (підсумковій) конференції.
7. Підготувати і вчасно здати документацію з педпрактики.

8. Взяти активну участь у підсумковій конференції (виступити з доповіддю, взяти участь у дискусії з питань, запропонованих методистом).

Зміст науково-дослідної роботи студента-практиканта:

1. Практичне оволодіння сучасними методиками викладання російської мови та зарубіжної літератури в середній школі.
2. Збір матеріалів для курсових і дипломних робіт.
3. Проведення констатуючого зрізу та навчаючого експерименту за темою дипломного дослідження.
4. Підготовка доповідей і виступів на науково-методичній конференції.

5. Відповідальність керівників практики та практикантів.

Відповідальність керівників практики полягає у наступному.

Завідувач педпрактикою здійснює загальне керівництво організацією практики та виконує наступні функції:

- готує наказ про проходження практики;
- забезпечує оптимальний розподіл студентів усіх факультетів по школах для проходження практики;
- бере участь у настановчій і підсумковій конференціях на факультетах;
- здійснює загальний контроль за проходженням практики;
- готує загальний звіт з педпрактики.

Завідувач кафедри здійснює контроль за організацією і проведенням практики, виконанням програми практик, своєчасним складанням заліків і звітної документації за підсумками практики.

Керівник практики від кафедри здійснює безпосереднє навчально-методичне керівництво виробничою практикою студентів, а саме:

- складає робочу програму практики;
- розробляє методичну документацію з питань практики та надає допомогу викладачам-методистам;
- забезпечує організацію і проведення практики зі спеціальності;
- узгоджує бази проходження практики з завідувачем навчальною та виробничою практикою університету;
- згідно з угодами, укладеними між університетом і базовими закладами та відношеннями щодо проведення практики, проводить розподіл методистів та студентів-практикантів;
- готує проект наказу з практики;
- забезпечує організацію і проведення настановчих та підсумкових конференцій, захисту результатів практики;
- ознайомлює студентів із завданням і змістом, звітністю і критеріями оцінювання результатів практики;

- здійснює загальний контроль за виконанням студентами-практикантами завдань практики і правил внутрішнього трудового розпорядку базового закладу;
- приймає залік із практики і виставляє підсумкову оцінку;
- вивчає й узагальнює передовий досвід організації та проведення практики;
- подає завідувачу навчальної та виробничої практики звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого вдосконалення та організації її проведення.

Методист з фаху здійснює безпосереднє керівництво педпрактикою в школі та виконує наступні функції:

- бере участь у настановчій та підсумковій конференціях;
- розподіляє студентів за класами, затверджує їхні індивідуальні плани, контролює їх виконання;
- проводить настановчі конференції в школах;
- організовує зустрічі студентів з керівниками шкіл, учителями російської мови та зарубіжної літератури, класними керівниками;
- організовує відкриті уроки з профільних предметів та їх аналіз;
- організовує обговорення відкритих виховних заходів з предметів та їх аналіз;
- проводить консультації для студентів;
- забезпечує індивідуальну й групову методичну роботу;
- відвідує, аналізує, оцінює уроки студентів та їх виховні заходи з предметів;
- аналізує звітну документацію студентів і виставляє оцінку в атестаційний лист;
- подає відповідальному методисту звіт;
- бере участь у проведенні підсумкової конференції в школі та науково-методичній конференції за підсумками педпрактики в університеті.

Методист з педагогіки:

- бере участь у настановчій і підсумковій конференціях;
- проводить консультації з питань педагогічної діагностики розвитку особистості, методики навчальної й виховної роботи;
- відвідує, аналізує, оцінює виховні заходи й виховну роботу студентів, виставляє оцінку в атестаційний лист;
- подає відповідальному методисту звіт.

Методист з психології:

- бере участь у настановчій і підсумковій конференціях;
- проводить консультації з питань вікових особливостей школярів, методики вивчення особистості учня, класного колективу, пізнавальних інтересів учнів;

- контролює виконання завдань з психології;
- оцінює психолого-педагогічну характеристику та інші завдання з психології;
- виставляє оцінку в атестаційний лист;
- подає звіт відповідальному методисту.

Студенти університету при проходженні практики зобов'язані:

- брати участь у настановчій та підсумковій конференціях із питань організації педпрактики;
- одержати до початку практики у керівників практики (методистів з фаху, педагогіки та психології) консультації щодо виконання завдань практики, оформлення всіх необхідних документів;
- пройти своєчасно медогляд і отримати допуск на проходження практики;
- своєчасно прибути на базу практики;
- виконати всі види робіт, передбачені програмою практики;
- бути присутнім на базі практики щоденно, протягом 30 годин на тиждень;
- суворо дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії і розпоряджень адміністрації закладу, де проходить практика;
- вчасно оформляти документацію та подавати її на вимогу керівника/методистів практики;
- студенти не допускаються до проведення уроку, заходу, іншого виду діяльності без конспекту, сценарію, завізованого учителем, вихователем або методистом;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- на період практики методист з фаху призначає старосту мікрогрупи. У його обов'язки входить облік відвідування студентами бази практики, уроків та інших заходів, ознайомлення їх із завданнями і дорученнями викладачів-керівників тощо;
- подати звітну документацію в останні дні проходження практики і протягом перших 10 днів після виробничої і 5 днів після навчальної практик захистити результати практики; студенти заочної форми навчання подають звітну документацію у 3-денний термін на початку наступної сесії.

6. Форми контролю та підбиття підсумків практики

Формами контролю навчально-виховної діяльності студентів-практикантів є такі:

- індивідуальне відвідування методистом уроків та позакласних заходів, які проводить студент-практикант;

- групове відвідування методистом та студентами-практикантами уроків та позакласних заходів, які проводить студент-практикант;
- поточна перевірка документації, планів-конспектів уроків і наочних посібників, підготовлених студентом-практикантом;
- перевірка виконання індивідуальних і групових методичних завдань;
- перевірка методистом звітної документації студента-практиканта.

Оцінювання проходження навчальної педагогічної практики студентів II курсу відбувається з використанням таких документаційних форм звітності студентів:

- робочий зошит, у якому відображено зміст і форми діяльності студента за період практики в закріпленому класі, аналіз відвіданих уроків та виконання завдань з педагогіки;
- методична розробка, проведеного студентами позакласного виховного заходу в закріпленому класі, його самоаналіз, фото-, відеозвіт за видами діяльності;
- атестаційний лист, у якому відображається думка про роботу студента у формі оцінки класного керівника, методиста з педагогіки.

Підсумковий диференційований залік з педагогічної практики студентів II (III) курсу виставляє методист з педагогіки в атестаційний лист та в залікову книжку на основі критеріїв оцінювання, аналізу звітної документації, власних спостережень, оцінки класного керівника та звіту студентів на підсумковій конференції.

Критерії оцінювання навчальної педагогічної практики:

№	Зміст	Бали
1.	Відвідування школи	1 – 5
2.	Робота з класним колективом (оцінюється вчителем-класоводом)	1 – 25
3.	Виховний захід (розробка, проведення, самоаналіз)	1 – 25
4.	Науково-педагогічне дослідження (розробка анкет, проведення анкетування, узагальнення результатів) Оцінюється методистом з педагогіки та шкільним психологом	1 – 10
5.	Дидактичні завдання	1 – 25
6.	Оцінка щоденника (зміст, висновки, оформлення)	1 – 10

Оцінювання проходження літньої педагогічної практики проводиться за наявності звітної документації студента, яка містить:

1. Атестаційний лист-характеристику з оцінкою роботи студента за різними напрямками діяльності, підписаний старшим педагогом (вожатим, вихователем) і начальником табору та завірений печаткою.
2. Методичну розробку виховного заходу та його самоаналіз.
3. Робочий зошит з методики виховної роботи в дитячому оздоровчому закладі.

4. Наочність (загоновий куточок, газета, фото-, відео- матеріали).

Оціночна шкала результатів педпрактики (задовільно-добре-відмінно) за критеріями подається в таблиці:

Вид діяльності	Оцінка
– Турбота про здоров'я дітей, дотримання техніки безпеки	
– Підтримка свідомої дисципліни та виконання режиму табору	
– Робота загонового прес-центру, фіксація пед.спостережень	
– Участь дітей у художній самодіяльності. Розвиток дитячої творчості	
– Проведення виховних бесід та дискусій у загоні	
– Організація рухливих ігор у загоні, підготовка дітей до участі в спортивних змаганнях	
– Розвиток дитячого самоврядування та формування колективу загону	
– Організація КТС загону	
– Участь загону у КТС табору (центру)	
– Керівництво гуртком, секцією, дитячим театром	
– Заліковий захід	
– Загальна оцінка	

Оцінка за соціолінгвістичну практику включає декілька складових: зібраний матеріал (50 балів), опис спостережень над російським розмовним мовленням (20 балів), усна здача матеріалів практики (30 балів).

На заключному етапі виробничої педагогічної практики на IV курсі студент готує звітні матеріали з педагогічної практики, які включають у себе:

- індивідуальний план з відмітками методиста про вчасність та якість виконання запланованого;
- атестаційний лист;
- звіт про роботу;
- стандартно оформлені плани-конспекти всіх проведених уроків, з них 2 плани-конспекти (по 1 з мови та літератури) – розгорнуті;
- методичну розробку виховного заходу з мови та літератури;
- методичну розробку виховного заходу рідною мовою, підписану методистом з педагогіки;
- характеристику з місця проходження педпрактики, підписану директором або завучем та скріплену печаткою школи.

Грамотно й охайно оформлена звітна документація в картонній папці з наклеєним титульним листом здається для перевірки та оцінювання.

При виставленні оцінки за практику враховуються наступні показники діяльності студента:

- повнота та якість виконання плану практики;
- ставлення до професійної діяльності (творчий підхід до виконання завдань, проведення уроків та заходів, прагнення оволодіти професійними вміннями та навичками, рівень активності, самостійності і т. д.);
- повнота та правильність оформлення звітної документації;
- характеристика та оцінка діяльності безпосереднім керівником практики;
- сукупність нових знань, умінь та навичок, отриманих студентом у результаті практики та відображених у звітній документації;
- своєчасність подання звітної документації.